

Η *πληροφορία* αποτελεί βασικό συστατικό της γνωστικής διαδικασίας του ανθρώπου και η χρήση της ως έννοια ποικίλλει από την καθημερινή γλώσσα που σημαίνει είδηση/μήνυμα/ενημέρωση/γεγονός έως την επιστημονική χρήση της που αφορά στη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων (data).

Πληροφορία:

1. στοιχείο, μήνυμα (είδηση, ανακοίνωση, δήλωση, αναφορά κτλ.) που περιέχει και μεταδίδει μια γνώση για κάποιον ή για κάτι:

*Εμπιστευτική/αξιόπιστη/ασφαλής/διασταυρωμένη/συγκεχυμένη/
ανεπιβεβαίωτη/πολύτιμη.*

*Συγκεντρώνω/ανακοινώνω/μεταδίδω/ανταλλάσσω/αποκρύπτω/κατακρατώ
πληροφορίες.*

2.α. ποιοτικός συντελεστής, που καθορίζει τη θέση ή την κατάσταση ενός συστήματος ελέγχου. **β.** (κυβερνητική) το περιεχόμενο ενός μηνύματος, που συντίθεται από σημεία ενός κώδικα:

Μεταδίδω/αποθηκεύω/επεξεργάζομαι πληροφορίες.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2005

Η πληροφορία κρίνεται αναγκαία για όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας καθώς ο άνθρωπος χρειάζεται την πληροφορία για τα εξής:

- Επιβίωση του ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του περιβάλλοντος που ζει (π.χ. καιρός, τροφή κ.λπ.),

- Οργάνωση της καθημερινότητάς του (δρομολόγια λεωφορείων, εκπλήρωση υποχρεώσεων - π.χ. πληρωμή λογαριασμών, ωράριο καταστημάτων) ή τις σπουδές του,
- Διασκέδαση του.

Η ανάγκη για πληροφορία του σύγχρονου ανθρώπου εξαρτάται από διάφορους κοινωνικό-πολιτικούς παράγοντες και μπορεί να διαφοροποιείται κατά τη διάρκεια της ζωής του γιατί σύμφωνα με τους Chowdhury and Chowdhury (2011):

- Η ανάγκη για πληροφορία διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο, από δουλειά σε δουλειά, από το είδος της πληροφορίας που απαιτείται για ένα θέμα ή άλλο κ.λπ.
- Η ανάγκη για πληροφορία επηρεάζεται από το περιβάλλον που κινείται κάποιος, π.χ. η πληροφορία που χρειάζεται κάποιος στο ακαδημαϊκό περιβάλλον διαφέρει από εκείνη του βιομηχανικού, κυβερνητικού ή επιχειρησιακού περιβάλλοντος,
- Η ανάγκη για πληροφορία πολλές φορές εκφράζεται λίγο ή καθόλου. Για παράδειγμα, συχνά οι χρήστες των βιβλιοθηκών αποτυγχάνουν να εντοπίσουν την πληροφορία που χρειάζονται γιατί δεν γνωρίζουν ή δεν έχουν εκπαιδευτεί στην αναζήτηση βάσει των κατάλληλων όρων σε ένα κατάλογο βιβλίων /βάση δεδομένων,
- Η ανάγκη για πληροφορία αλλάζει κατά τη διάρκεια της αναζήτησης και ανάκτησης. Για παράδειγμα, όταν κάποιος ανακτά πληροφορία μπορεί να αισθανθεί ότι δεν είναι επαρκής ή ότι χρειάζεται επιπλέον πληροφορία για την κατανόηση του θέματος του ή τη χρήση αυτής της πληροφορίας στη δεδομένη εργασία του.

Είδη πληροφοριακών πηγών

Υπάρχουν διάφορα είδη πληροφοριών που μπορεί να είναι χρήσιμα για διάφορους λόγους, ανάλογα με την προέλευση και χρήση τους. Οι πηγές πληροφόρησης, ανάλογα με το επίπεδο εμβάθυνσης και επεξεργασίας του περιεχομένου τους, διαίρουνται σε πρωτογενείς, δευτερογενείς,

τριτογενείς¹. Γενικά, οι πληροφοριακές πηγές που μπορεί κάποιος να αντλήσει πληροφορία είναι οι ακόλουθες:

Πληροφοριακά έργα

Αποτελούν υλικό αναφοράς (reference works) όπως τα λεξικά, οι εγκυκλοπαίδειες, οι επετηρίδες, οι βιογραφίες, οι κατάλογοι ή άτλαντες και χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση γεγονότων, στοιχείων, διευθύνσεων, στατιστικών αλλά και ορισμών ή ημερομηνιών που συνέβη ένα γεγονός.

Βιβλία και ηλεκτρονικά βιβλία (e-books)

Παρέχουν σε βάθος κάλυψη ενός θέματος και είναι μια μεγάλη πηγή πληροφοριών για τους φοιτητές. Δεν είναι, όσο το άρθρα σε περιοδικά, αλλά, όπως και τα περιοδικά, παρέχουν βιβλιογραφικές αναφορές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εντοπισμό άλλων πηγών.

Περιοδικά και ηλεκτρονικά περιοδικά (e-journals)

Ένα περιοδικό είναι μια έκδοση που δημοσιεύεται σε μία συγκεκριμένη μορφή και εκδίδεται σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. εβδομαδιαίο, μηνιαίο και ετήσιο). Ακαδημαϊκοί, επιστήμονες, ερευνητές και άλλοι εμπειρογνώμονες στον τομέα δημοσιεύουν συχνά σε *επιστημονικά περιοδικά* (scholarly journals) τα οποία τείνουν να επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη θεματική ενότητα (π.χ. Οικονομία και το περιοδικό Journal of political economy). Τα άρθρα που δημοσιεύονται σε αυτά τα περιοδικά περιέχουν βιβλιογραφικές αναφορές και παραπομπές σε άλλο επιστημονικό υλικό. Παράλληλα, υπάρχουν και τα *περιοδικά ποικίλης ύλης* (magazines ή trade publications), όπως το Bloomberg Business Week, που περιέχουν άρθρα γραμμένα κυρίως από δημοσιογράφους και απευθύνονται στο ευρύ κοινό.²

Εφημερίδες

Τα άρθρα εφημερίδων συνήθως δημοσιεύονται καθημερινά και αφορούν σε τρέχοντα γεγονότα και τις εξελίξεις τους. Είναι συνήθως πηγές τοπικών ή

¹Περισσότερα για τις πρωτογενείς, δευτερογενείς, τριτογενείς πηγές πληροφόρησης στον οδηγό: **Πρωτογενείς και Δευτερογενείς Πηγές**

²Περισσότερα για επιστημονικά περιοδικά και τα περιοδικά ποικίλης ύλης στον οδηγό: **Επιστημονικά Περιοδικά vs Περιοδικά Ποικίλης ύλης**

διεθνών πληροφοριών, κοινωνικών, πολιτικών ή προσωπικών απόψεων κυρίως δημοσιογράφων και απευθύνονται στο ευρύ κοινό.

Οπτικοακουστικό υλικό

Το οπτικοακουστικό υλικό αφορά κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες, CDs κλπ και μπορεί να είναι αυτόνομη έκδοση ή να αποτελεί συνοδευτικό υλικό π.χ. σε ένα βιβλίο ή περιοδικό.

Διαδίκτυο (Internet) και Internet sites

Μια μεγάλη πηγή πληροφοριών (όπως κυβερνητικές εκθέσεις, πρακτικά συνεδρίων) είναι ελεύθερα διαθέσιμες στο Διαδίκτυο, μέσω ενός προγράμματος περιήγησης (browser), αλλά υπάρχουν και πηγές που απαιτούν συνδρομή. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στο Διαδίκτυο είναι αναγκαίο να αξιολογούνται (ως προς την αμεροληψία ή την ακρίβεια τους) καθώς απευθύνονται προς το ευρύ κοινό και δεν ακολουθούν τυπικές διαδικασίες ελέγχου αντίστοιχες των υπόλοιπων πηγών. Για την αξιολόγηση του περιεχομένου αυτών των πηγών, καθώς και για τα κριτήρια, θα γίνει λόγος σε επόμενη ενότητα.

Βάσεις δεδομένων

Μέσω του Διαδικτύου παρέχεται, επίσης, πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων οι οποίες αποτελούν πηγή έγκυρης και τεκμηριωμένης πληροφόρησης για πρωτογενή δεδομένα (π.χ. στατιστικά στοιχεία), διδακτορικές διατριβές, αναφορές και περιλήψεις άρθρων, πρακτικά συνεδρίων, κεφάλαια βιβλίων κ.α. Οι βάσεις δεδομένων άλλοτε είναι προσβάσιμες με συνδρομή (όπως η JSTOR) ή είναι Ανοικτής Πρόσβασης (όπως η World Development Indicators και η Google Books).

Κυβερνητικές εκδόσεις

Αποτελούν πηγή πληροφοριών επίσημων κρατικών εκθέσεων και μελετών, οι οποίες διατίθενται συνήθως ελεύθερα είτε σε έντυπη ή σε ηλεκτρονική μορφή, μέσω του Διαδικτύου.

Κύκλος πληροφορίας

Καθημερινά ο άνθρωπος λαμβάνει τις περισσότερες πληροφορίες μέσω μιας διαδικασίας που ονομάζεται κύκλος της πληροφορίας (information cycle). Ας υποθέσουμε ότι κάποιος (π.χ. η Μαρία) έχει μια ιδέα, την οποία επεξεργάζεται μέσω πληροφοριών που συγκεντρώνει από άλλους σχετικούς με αυτήν την ιδέα. Η Μαρία αναφέρει την ιδέα της σε άλλους (στη δουλειά, στην οικογένεια της κ.λπ.) και εξελίσσει την ιδέα της συζητώντας. Για να πραγματοποιηθεί η ιδέα της και να γίνει πληροφορία είναι αναγκαίο, η Μαρία να γνωστοποιήσει την ιδέα της σε ειδικούς επί του θέματος, γράφοντας ενδεχομένως ένα βιβλίο ή παρουσιάζοντάς την σε ένα συνέδριο ή ακόμη προτείνοντας σε μια εταιρεία που παράγει προϊόντα σχετικά με την ιδέα της. Η δημοσίευση της ιδέας παρέχει τη δυνατότητα στη Μαρία να δεχτεί ανταπόκριση από άλλους, ώστε να βελτιώσει, προσαρμόσει ή να επιβεβαιώσει την αξία της ιδέας της και τελικά να προκύψει από την ιδέα ένα νέο προϊόν, μια πατέντα ή ένα άρθρο σε επιστημονικό περιοδικό. Αυτή η δημοσιευμένη ιδέα και η πληροφορία που περιέχει μπορεί να διαβαστεί από άλλους, οι οποίοι στη συνέχεια μπορεί να σκεφτούν νέες ιδέες και έτσι να συνεχιστεί ο κύκλος της πληροφορίας (Burkhardt, MacDonald, Rathmacher, 2003).

Ο κύκλος της πληροφορίας είναι παράλληλα και η διαδικασία της κάλυψης ενός ενδιαφέροντος γεγονότος από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) και η οποία ακολουθεί την εξής πορεία³:

Ημέρα που συμβαίνει το γεγονός

Καταγραφή γεγονότος από: **ΜΜΕ, Διαδίκτυο**

Στοιχεία πληροφορίας:

- ο **Πρωτογενής, άμεση ενημέρωση,**
- ο **Εξηγεί ποιος, τι, πότε, πού και πότε έγινε ένα γεγονός,**
- ο **Ενδέχεται να είναι ανακριβής,**

³ Ο κύκλος της πληροφορίας αποτελεί προσαρμογή από τη University of Illinois at Urbana-Champaign Library <http://www.library.illinois.edu/ugl/howdoi/informationcycle.html>

- Προέρχεται από συγγραφείς που είναι κατά κύριο λόγο δημοσιογράφοι,
- Απευθύνεται στο ευρύ κοινό.

Επόμενη ημέρα του γεγονότος

Καταγραφή γεγονότος από: **Εφημερίδες**

Στοιχεία πληροφόρις:

- Άρθρα εφημερίδων που αρχίζουν να εξηγούν γιατί συνέβη το γεγονός,
- Περιλαμβάνει αποσπάσματα από κυβερνητικούς αξιωματούχους και εμπειρογνώμονες,
- Μπορεί να περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία, φωτογραφίες κ.λπ.,
- Μπορεί να περιλαμβάνει επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία που συνέβη το γεγονός,
- Προέρχεται από συγγραφείς που είναι κατά κύριο λόγο δημοσιογράφοι,
- Απευθύνεται στο ευρύ κοινό.

Εβδομάδα ή εβδομάδες μετά το γεγονός

Καταγραφή γεγονότος από: **Εβδομαδιαία ειδησεογραφικά ή περιοδικά ποικίλης ύλης**

Στοιχεία πληροφόρις:

- Περιλαμβάνει πιο εκτενή καταγραφή του γεγονότος όπου αρχίζει η συζήτηση για τις επιπτώσεις του συμβάντος στην κοινωνία,
- Περιλαμβάνει συνεντεύξεις, καθώς και απόψεις και ανάλυση,
- Ενδέχεται οι πληροφορίες να αντανakλούν προκαταλήψεις ή προσωπικές απόψεις των συντακτών των άρθρων,
- Προέρχεται από μια σειρά από συγγραφείς όπως δημοσιογράφους, δοκιμιογράφους, από επιστήμονες ή εμπειρογνώμονες στον τομέα,

- Απευθύνεται σε ένα γενικό ακροατήριο ή σε συγκεκριμένες μη επαγγελματικές ομάδες κοινού.

Έξι μήνες ως ένα έτος ή και αργότερα μετά το γεγονός

Καταγραφή γεγονότος από: **Επιστημονικά Περιοδικά**

Στοιχεία πληροφορίας:

- Περιλαμβάνει λεπτομερή ανάλυση, εμπειρικές ερευνητικές εκθέσεις,
- Συχνά περιέχει θεωρητική ανάλυση του αντίκτυπου και των επιπτώσεων του συμβάντος στην κοινωνία,
- Περιέχει άρθρα με κριτική αξιολόγηση (peer-reviewed) που εξασφαλίζει αξιοπιστία και ακρίβεια,
- Χρησιμοποιεί επιστημονική ορολογία,
- Περιλαμβάνει λεπτομερείς βιβλιογραφικές αναφορές για εμβάθυνση στο θέμα,
- Προέρχεται από ακαδημαϊκούς συγγραφείς, ερευνητές και επαγγελματίες,
- Απευθύνεται σε άλλους ακαδημαϊκούς συγγραφείς, ερευνητές, επαγγελματίες και φοιτητές του τομέα.

Ένα έτος ή και χρόνια μετά το γεγονός

Καταγραφή γεγονότος από: **Βιβλία**

Στοιχεία πληροφορίας:

- Παρέχει σε βάθος κάλυψη του γεγονότος που συχνά επεκτείνεται λεπτομερώς στα θέματα που η ανάλυση τους ξεκίνησε από την ακαδημαϊκή έρευνα και τις δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά,
- Συχνά τοποθετεί ένα γεγονός μέσα στο ιστορικό του πλαίσιο,
- Παρέχει ευρεία επισκόπηση ενός γεγονότος,
- Ενδέχεται να παρέχει επιστημονική και σε βάθος ανάλυση του θέματος ή να περιορίζεται σε μη τεκμηριωμένη κάλυψη (π.χ. βιβλία ευρείας κατανάλωσης, μη επιστημονικά),

- Ενδέχεται οι πληροφορίες να αντανακλούν προκαταλήψεις αλλά αυτό εξαρτάται από τον/τους συγγραφέα/συγγραφείς.
- Περιλαμβάνει βιβλιογραφικές αναφορές,
- Προέρχεται από τους ειδικούς, ακαδημαϊκούς συγγραφείς τους ερευνητές και επαγγελματίες,
- Απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό, από επιστήμονες ως μη ειδικούς, ανάλογα με το βιβλίο.

Επίσημες εκθέσεις (π.χ. έκθεση Υπουργείου)

Στοιχεία πληροφoρίας:

- Προέρχεται από όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, από το κράτος ή από διεθνείς οργανώσεις,
- Περιλαμβάνει εκθέσεις που συντάσσονται από κυβερνητικούς οργανισμούς και τις εισηγήσεις έρευνας που χρηματοδοτείται,
- Συχνά συμπεριλαμβάνει στατιστική ανάλυση,
- Συχνά εστιάζει σε ένα γεγονός, σε σχέση με τη δημόσια πολιτική και νομοθεσία,
- Προέρχεται από συντάκτες κυβερνητικών ομάδων, οργανισμών και επιτροπές,
- Απευθύνεται σε όλα τα ακροατήρια.

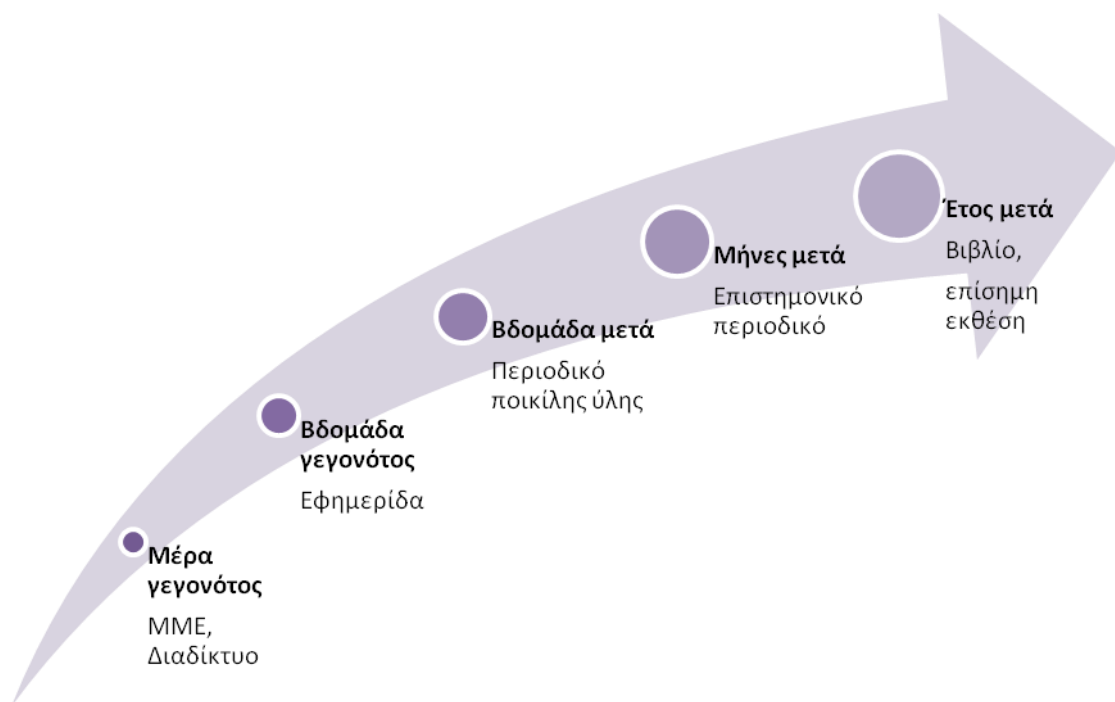
Πληροφοριακό υλικό

Στοιχεία πληροφoρίας:

- Θεωρείται εδραιωμένη γνώση,
- Αποτελεί πληροφορία που δημοσιεύεται χρόνια μετά το γεγονός σε εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, βιβλία και άλλα εγχειρίδια,
- Περιλαμβάνει τεκμηριωμένες πληροφορίες, συχνά με τη μορφή της επισκόπησης και της περίληψης ενός γεγονότος,
- Μπορεί να περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία και βιβλιογραφικές αναφορές,
- Συχνά η περιγραφή δεν είναι τόσο εκτενής όσο στα βιβλία ή στα άρθρα περιοδικών,

- Απευθύνεται σε συντάκτες μελετητές και ειδικούς,
- Συχνά απευθύνεται στο ευρύ κοινό, αλλά και τους ακαδημαϊκούς συγγραφείς, ερευνητές, επαγγελματίες και φοιτητές του τομέα.

Συνοψίζοντας, τα παραπάνω παρουσιάζονται σχηματικά ως εξής:

Η κατανόηση της πορείας και του κύκλου της πληροφορίας θα σας βοηθήσει στην αναγνώριση και αξιολόγηση των κατάλληλων πηγών πληροφόρησης για τις ανάγκες των εργασιών σας.

Βιβλιογραφία

Burkhardt, J., MacDonald, M., Rathmacher, A., (2003). *Teaching information literacy: 35 practical standards-based exercises for college students*. Chicago: American Library Association.

Chowdhury, G.G. and Chowdhury, S., (2011). *Information users and usability in the digital age*. London: Facet Publishing.